

คำวินิจฉัย (พิตวา) จุฬาราชมนตรี ที่ 11/2556

เรื่อง การบริจาคอวัยวะและการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของมนุษย์

คำถาม : การบริจาคอวัยวะและการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของมนุษย์เป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำได้หรือไม่ ?

คำวินิจฉัย

: الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحابه أجمعين ... وبعد

การจะวินิจฉัยว่า อวัยวะอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์เป็นสิ่งที่อนุญาตตามหลักการของศาสนาอิสลามในการบริจาคหรือไม่ จำต้องแยกแยะประเด็นดังต่อไปนี้

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายอวัยวะของร่างกายมนุษย์

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการบริจาคอวัยวะของร่างกายมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ให้แก่มนุษย์ผู้อื่น

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของผู้เสียชีวิตสำหรับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของบุคคลผู้นั้น สำหรับบุคคลผู้นั้นเอง

ในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายอวัยวะของร่างกายมนุษย์

ปวงปราชญ์นิติศาสตร์อิสลามเห็นพ้องตรงกันว่า การซื้อขายอวัยวะ อันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ถือเป็นโมฆะ และไม่อนุญาตให้บุคคลขายอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดจากร่างกายของบุคคลผู้นั้น ไม่ว่าจะอวัยวะนั้นจะเป็นอวัยวะภายนอกหรืออวัยวะภายในก็ตาม และไม่ว่าอวัยวะนั้นจะเป็นอวัยวะคู่ เช่น ไต หรือลูกอัณฑะ หรือปอด เป็นต้น หรืออวัยวะเดี่ยว เช่น หัวใจ หรือม้าม หรือตับ เป็นต้น

ก็ตาม (1)

ทั้งนี้ โดยให้เหตุผลว่า ร่างกายของมนุษย์และส่วนประกอบที่เป็นอวัยวะของร่างกายมนุษย์ มิได้มีไว้เพื่อการซื้อขาย มิใช่สินค้าที่ใช้ได้ในการนำมาแลกเปลี่ยนในเชิงการค้า แต่ร่างกายและอวัยวะของมนุษย์เป็นสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างและทรงยกเกียรติให้มีศักดิ์และสิทธิอันสูงส่งเกินกว่าที่จะนำมาซื้อขาย การซื้อขายร่างกายและอวัยวะของมนุษย์จึงเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างเด็ดขาด เพราะเป็นการละเมิดต่อเกียรติดังกล่าว และร่างกายของมนุษย์มิใช่กรรมสิทธิ์ของมนุษย์ตามข้อเท็จจริง หากแต่เป็นกรรมสิทธิ์ของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ พระผู้ทรงสร้าง และมนุษย์เป็นเพียงผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาร่างกายของตน ตลอดจนเป็นผู้ที่ถูกใช้ให้ดำเนินการตามขอบเขตแห่งความรับผิดชอบนั้นด้วยสิ่งที่เหมาะสม มิใช่ด้วยสิ่งทำให้เกิดความเสียหาย หากมนุษย์ก้าวล่วงขอบเขตและดำเนินการกับร่างกายของตน ด้วยสิ่งที่ค้านกับความเหมาะสมนั้น ก็ย่อมถือว่ามนุษย์ผู้นั้นได้ทุจริตต่อความรับผิดชอบที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมอบหมายเอาไว้แล้ว (2)

ดังนั้น การขายอวัยวะของมนุษย์จึงเข้าข่ายการดำเนินการในกรรมสิทธิ์ซึ่งเป็นของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ โดยมิได้รับอนุญาต และไม่มีประโยชน์ที่มีน้ำหนักเพียงพอ จึงเข้าข่ายการขายสิ่งที่มีมนุษย์ไม่มีกรรมสิทธิ์ในสิ่งนั้น ที่สำคัญหากอนุญาตให้ขายอวัยวะของมนุษย์ได้ ย่อมเป็นการเปิดช่องทางที่จะนำไปสู่ความเสียหายและอันตรายอันใหญ่หลวง กล่าวคือเป็นช่องทางสำหรับคนยากจนในการขายอวัยวะของตนเพื่อแลกกับเงินตรา และบางที่อาจจะเลยเถิดจากการขายอวัยวะด้วยความสมัครใจไปสู่การลักพาตัวผู้บริสุทธิ์ โดยเฉพาะเด็กๆ เพื่อการค้ามนุษย์และการตัดอวัยวะของพวกเขา หรือแม้กระทั่งการฆ่าเพื่อเอาประโยชน์จากอวัยวะของพวกเขาในการขายอวัยวะนั้น (3)

ดังนั้น การขายอวัยวะของมนุษย์จึงเป็นสิ่งต้องห้าม ทั้งนี้เพื่อปิดช่องทางที่จะนำไปสู่ความเสียหายดังกล่าว

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการบริจาคอวัยวะของร่างกายมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ให้แก่มนุษย์ผู้อื่น

เมื่อปรากฏตามคำวินิจฉัยในประเด็นที่ 1 ว่าการขายอวัยวะของมนุษย์เป็นโมฆะ และเป็นสิ่งต้องห้ามตามบัญญัติของศาสนา ย่อมมีคำถามตามมาว่า กรณีของการบริจาคอวัยวะของบุคคลที่

(1) อัล-มัชฎู: อัล-ซุรเราะฮ์ : 13/3, 15/125, มะวาฮิบุลญะลิล; อัล-ฮุกูม : 4/253, มุฆนีย์ อัล-มุฮ์ตัจญ์: อัล-ซิริบีนีย์ อัล-เคาะฎิบ : 2/40, อัล-มุฆนีย์; อิบนู กุดามะฮ์ : 4/288

(2) ฮุกุม บัยอัล-อินซาน ลิลุฎวินมิน อะฮ์ฎอฮ์ อะวัตตะบ์รุฮ์บิฮ์; มุฮัมมัด ซัยยิด ฎอนฎอวีย์ มุฟตีแห่งประเทศอียิปต์ (ขณะนั้น) บทความเผยแพร่ในการสัมมนาทางวิชาการว่าด้วยมุมมองของอิสลามต่อการประกอบวิชาชีพแพทย์ : หน้า 309

(3) อัล-เมอวักิฟ อัล-ฟิสิกีย์ วัล-อัคลาเกีย มิน เกาะฎียะฮ์ ชัรฮ์อัลอะฮ์ฎอฮ์; ดร.มุฮัมมัด อะลี อัล-บ้าร : หน้า 184

ยังมีชีวิตอยู่ให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งมีความต้องการอวัยวะนั้นเป็นสิ่งต้องห้ามเหมือนกับกรณีการขายอวัยวะหรือไม่? ประเด็นนี้นักวิชาการมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายดังนี้

1) ไม่อนุญาตให้ตัดอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดจากมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งได้รับการคุ้มครองจากการละเมิดในชีวิตของมนุษย์ผู้นั้น โดยมีค่าตอบแทนหรือไม่มีค่าตอบแทนก็ตาม เพื่อทำการปลูกถ่ายในร่างกายของมนุษย์อีกคนหนึ่งตามกระบวนการรักษา ถึงแม้ว่าจะมีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์ก็ตาม (ส่วนหนึ่งจากนักวิชาการฝ่ายนี้ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.หะซัน อะลี อัช-ชาซูลลี ในหนังสือของท่านที่ชื่อว่า “หุกมฺ นักลี อะฮ์ฎอฮ์ อัล-อินซาน ฟิลฟีกฮ์อัลอิสลามีย” หน้า 109 เป็นต้นไป, ศาสตราจารย์ ดร.อับดุลสลาม อับดุลเราะฮีม อัช-ซุกกะรีย ในหนังสือชื่อ “นักลุ ว่า ชีรออะฮ์ อัล-อะฮ์ฎอฮ์ อัล-อาตะมียะฮ์ มิน มันซุร อิสลามีย” หน้า 104, ซัยค์ มุฮัมมัด มุตะวัลลี อัช-ชะอรวีย ในหนังสือ “มินัล อะลิฟ อัลลยาล” รวบรวมโดย ฎอริก หะบีบ หน้า 82-83, ดร.อับดุลเราะห์มาน อัล-อัดวี ในวารสารมิมบัจ อัล-อิสลาม บทความเรื่อง “ญุหนุฮ์ อิล-อิลม์ ฟิชีรออะฮ์ อัล-อะฮ์ฎอฮ์ และ ศ.ดร.อับดุลฟัตตาลี มะห์มูด อิดรีส) เป็นต้น

นักวิชาการฝ่ายนี้อาศัยหลักฐานจากอัล-กุรอานที่ว่า

﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ، إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾

ความว่า “และพวกท่านอย่าได้ปลิดชีพของพวกท่านเอง แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ทรงมีพระกรุณาต่อพวกท่านเสมอ” (อัน-นิซาอ์ : 29)

﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

ความว่า “และพวกท่านอย่าได้นำตัวของพวกท่านสู่ความวิบัติ และพวกท่านจงประพฤติการดี แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ทรงรักบรรดาผู้ประพฤติการดี” (อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 195)

อายะฮ์อัล-กุรอานข้างต้นระบุอย่างชัดเจนว่าพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติห้ามการกระทำอัตวินิบาตกรรม (การฆ่าตัวตาย) ของมนุษย์หรือการกระทำใดๆ ที่จะนำไปสู่ภาวะความเสียหายต่อการสูญเสียชีวิต ดังนั้น บุคคลที่บริจาคอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดจากร่างกายของตนย่อมได้ชื่อว่าผู้นั้น นำพาชีวิตของตนไปสู่ภาวะความเสียหายและความสูญเสีย เพื่อการมีชีวิตอยู่ของบุคคลอื่น ทั้งๆ ที่บุคคลผู้นั้นมิได้มีภาระให้กระทำเช่นนั้น หากแต่ภาระของบุคคลผู้นั้นคือการรักษาชีวิตของตน ตามนัยแห่งอายะฮ์อัล-กุรอาน ข้างต้น ⁽¹⁾ และการตัดอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดจากร่างกายของมนุษย์ถือเป็นอันตรายที่เกิดขึ้นจริงไม่ว่าจะเป็นกรณีของอวัยวะเดียวหรืออวัยวะคู่ก็ตาม และการกระทำอันใด

(1) นักลุอะฮ์ฎอฮ์ อัล-อาตะมียะฮ์; ดร.อับดุลสลาม อัช-ซุกกะรีย : หน้า 107-108

ที่เป็นอันตราย การกระทำนั้นถือเป็นสิ่งต้องห้ามตามหะดีษที่ว่า

“لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ”

“ไม่มีการทำอันตรายและไม่มีการประทุษร้ายต่อกัน” (อิบน์มาญะฮ์ : 2341) ⁽¹⁾

2) การบริจาควัยวะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดจากร่างกายของบุคคลที่มีชีวิตให้แก่บุคคลอื่น เป็นสิ่งที่อนุญาตตามเงื่อนไขที่คำนึงถึงหลักว่าด้วยศักดิ์และสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ ตลอดจนการไม่มีภาวะที่เป็นอันตรายต่อบุคคลที่บริจาควัยวะนั้น เงื่อนไขดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริจาควัยวะมีความยินยอมโดยสมัครใจและเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามนิติภาวะ คือ บรรลุศาสนภาวะและมีสติสัมปชัญญะโดยสมบูรณ์ ตลอดจนมีการระบุดำเนินถึงความสำเร็จในการบริจาควัยวะนั้น ⁽²⁾

2.2 ผู้บริจาควัยวะนั้นจะต้องไม่มีอันตรายใดๆ อันเป็นเหตุให้ผู้บริจาควัยวะเสียชีวิตตามภาวะปกติ และตามเงื่อนไขนี้ไม่อนุญาตในการผ่าตัดอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดที่มีผลทำให้ผู้บริจาควัยวะเสียชีวิตเนื่องจากการผ่าตัดอวัยวะนั้น เช่น หัวใจ และอวัยวะเดียวในร่างกาย เช่น ตับ เป็นต้น ตลอดจนอวัยวะคู่ เช่น ลูกอัณฑะของชาย และรังไข่ของหญิง เป็นต้น การผ่าตัดอวัยวะดังกล่าวออกจากร่างกายของผู้บริจาควัยวะเป็นการส่งผลร้ายต่อการทำหน้าที่ทางกายวิภาคศาสตร์ของอวัยวะนั้น ถึงแม้ว่าภาวะปกติจะไม่นำไปสู่การเสียชีวิตของผู้บริจาควัยวะก็ตาม ทั้งนี้ เป็นเพราะมีกฎเกณฑ์ทางนิติศาสตร์ระบุว่า “แท้จริง อันตรายนั้นจะไม่ถูกขจัดให้หมดไปด้วยอันตรายที่ติดเทียมกันหรืออันตรายที่ยังยวดยกว่า หากแต่อันตรายนั้นจะถูกปิดป้องด้วยสิ่งที่เบากว่า” ดังนั้น แม้กระทั่งกรณีของอวัยวะที่ไม่ส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตหรือการสูญเสียสมรรถภาพของร่างกาย ก็มีเงื่อนไขกำหนดว่า การผ่าตัดอวัยวะนั้นจะต้องไม่นำไปสู่อันตรายเช่นกัน ซึ่งจำต้องอาศัยคำวินิจฉัยหรือดุลยพินิจของแพทย์เฉพาะทางที่เชื่อถือได้ในการชี้ขาดและให้นำหนักว่า การผ่าตัดอวัยวะนั้นต้องไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริจาควัยวะและมีประโยชน์ต่อผู้ป่วยที่ถูกปลูกถ่ายอวัยวะให้ ⁽³⁾

2.3 การปลูกถ่ายอวัยวะนั้น จำต้องเป็นวิธีการเดียวทางการแพทย์ ซึ่งเป็นไปได้ในการรักษาผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะวิกฤตินั้น โดยมีอาจใช้วิธีการรักษาตามปกติในการช่วยชีวิตผู้ป่วยดังกล่าว อย่างไรก็ตามเงื่อนไขข้อนี้ไม่อาจจะนำมาใช้ในกรณีของการปลูกถ่ายไตได้ เพราะกรณีไตวายจะถูกรักษาด้วย 2 แนวทาง คือการฟอกไตและการปลูกถ่ายไต แต่การปลูกถ่ายไตมีผลดีกว่า ทั้งๆ ที่

(1) กิตาบ อัต-ตะดาเวีย บิลมุหฺรเราะฮมาต; ศ.ดร.อับดุลฟิตตาด มะหมูด อิดริส : หน้า 303-304

(2) ฟัตวา มัจญ์มะฮ์ อัล-ฟิฆิลอิสลามีย เมืองญิดดะฮ์ ปี ฮ.ศ.1408 : แถลงการณ์เลขที่ 1

(3) ฟัตวาอิมามอักบร ชัยค์ ญาดัลฮัก อะลี ญาดัลฮัก : หน้า 45

ผู้ป่วยยังคงต้องฟอกไตอยู่โดยตลอด (1)

2.4 ผู้ป่วยที่จะรับการปลูกถ่ายอวัยวะจะต้องอยู่ในภาวะวิกฤติ อาจจะเสียชีวิตได้ทุกขณะ หากไม่ดำเนินการรักษาอย่างทันทางที่ด้วยการผ่าตัดอวัยวะจากผู้บริจาคและนำมาปลูกถ่าย

2.5 การปลูกถ่ายอวัยวะให้กับผู้ป่วยดังกล่าวต้องมีผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม ในภาวะปกติหรือโดยส่วนใหญ่ และไม่อนุญาตให้ดำเนินการใดๆ ในการปลูกถ่ายอวัยวะที่ยังคงอยู่ในขั้นตอนการทดลอง

2.6 อวัยวะที่จะทำการปลูกถ่ายจะต้องได้มาจากการบริจาคเท่านั้น (2)

อนึ่ง ทศนะของนักวิชาการฝ่ายที่สองซึ่งอนุญาตให้บริจาคอวัยวะตามเงื่อนไขข้างต้น เป็นทศนะของนักวิชาการร่วมสมัยส่วนใหญ่ และเป็นคำวินิจฉัยขององค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการวินิจฉัยปัญหาร่วมสมัยตามหลักนิติศาสตร์อิสลาม อาทิ ชัยค์ ญาตัลฮัก อะลี ญาตัลฮัก อิมามอักบาร์ ชัยคุลอะซฮัร, ชัยค์มุฮัมมัด ชัยยิด ฎ็อนฎอวีย์, ดร.มุฮัมมัด อุมัร ฮาซิม, ชัยค์ อะฎีเยฮ์ ค็อการ์, ดร.มุฮัมมัด อะลี อัล-บาร และพิตวา อัล-มัจญ์มะฮ์ อัล-ฟิสิกีย์ องค์กรรอปิฎเฆาะฮ์ อัล-อาลัม อัล-อิสลามีย์ ตลอดจนเป็นคำพิตวาของลัจญ์นะฮ์ อัล-อิฟตาว์ ประเทศจอร์แดน และแอลจีเรีย (3) และคำวินิจฉัยนี้ให้น้ำหนักแก่ทศนะของนักวิชาการฝ่ายที่สองนี้

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของผู้เสียชีวิตให้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่

ตามหลักนิติศาสตร์อิสลาม ร่างกายของมนุษย์มีศักดิ์ศรีอันจะละเมิดไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ว่าร่างกายนั้นจะเป็นบุคคลที่มีชีวิตหรือเสียชีวิตแล้วก็ตาม และไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นมุสลิมหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นกรณีการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของผู้เสียชีวิตด้วยการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะของเขาให้แก่ผู้มีชีวิตที่มีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์จึงเป็นประเด็นที่นักวิชาการมีความเห็นต่างกันว่า เป็นที่อนุญาตหรือไม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายดังนี้

ฝ่ายที่หนึ่ง อนุญาตให้เปลี่ยนถ่ายอวัยวะของผู้เสียชีวิตเพื่อนำมาปลูกถ่ายในร่างกายของผู้ที่ยังมีชีวิตด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ผู้ป่วยที่จะได้รับประโยชน์จากอวัยวะซึ่งถูกเปลี่ยนถ่ายต้องมีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์

(1) ดร.มุฮัมมัด อะลี อัล-บาร; อัล เมวักกีฟ อัล-ฟิสิกีย์ วัล-อัคลากีย์ มิน ชรอิคอะฮ์ญอฮ์ : หน้า 141 สำนักพิมพ์ ดารุลเกาะลัม

(2) เกาะฎอญา ฟิสิกียะฮ์ มุอาติเราะฮ์; คณาจารย์ประจำ อัช-ชะรีอะห์ วัล-กอนูน กรุงไคโร มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮัร : หน้า 355

(3) ดูเชิงอรรถ เกาะฎอญา ฟิสิกียะฮ์ มุอาติเราะฮ์ : หน้า 356

กล่าวคือเกรงว่าผู้ป่วยอาจจะเสียชีวิตหรือมีภัยร้ายแรงในกรณีหากมิได้รับการรักษาด้วยการปลูกถ่ายอวัยวะนั้น

2. จะต้องไม่มีซากสิ่งมีชีวิตอื่น นอกจากศพของมนุษย์ที่สามารถใช้ประโยชน์จากซากสิ่งมีชีวิตนั้นได้ ดังนั้น หากพบว่ามิใช่ซากสิ่งมีชีวิตอื่นที่ทดแทนได้ ก็ไม่อนุญาตให้เอาประโยชน์จากอวัยวะของศพมนุษย์

3. แพทย์ผู้ชำนาญการที่เชื่อถือได้จะต้องเป็นผู้ชี้ขาดว่าอวัยวะที่ถูกเปลี่ยนถ่ายจากศพของผู้เสียชีวิตนั้นเป็นประโยชน์ในการรักษาผู้ป่วยได้จริง และยืนยันว่าไม่มีวิธีการรักษาอื่นที่สามารถกระทำได้

4. การเอาประโยชน์จากอวัยวะของศพจะต้องได้รับอนุญาต อาทิ ผู้เสียชีวิตได้สั่งเสียหรือทำพินัยกรรมเรื่องดังกล่าวเอาไว้ก่อนการเสียชีวิต หรือญาติใกล้ชิดของผู้เสียชีวิตยินยอมพร้อมใจให้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว โดยการอนุญาตหรือการยินยอมเป็นไปด้วยความสมัครใจ

5. การอนุญาตหรือยินยอมให้ผ่าตัดเปลี่ยนถ่ายอวัยวะจากศพจะต้องเป็นการบริจาคเท่านั้น

6. การเสียชีวิตของผู้ประสงค์บริจาคอวัยวะจะต้องได้รับการยืนยันตามหลักการแพทย์และกรณีแวดล้อมว่ามีการเสียชีวิตแล้วจริงโดยสิ้นข้อสงสัย ⁽¹⁾

ฝ่ายที่สอง มีทัศนะว่า ไม่อนุญาตให้ผ่าตัดเปลี่ยนถ่ายอวัยวะใดๆ จากศพของผู้เสียชีวิตเพื่อนำมาปลูกถ่ายให้แก่ผู้อื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ เนื่องจากสิ่งดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อศักดิ์และสิทธิของผู้เสียชีวิต และผู้เสียชีวิตก็ไม่มีกรรมสิทธิ์ในอวัยวะของร่างกายตน จึงไม่มีสิทธิในการสั่งเสียหรือทำพินัยกรรมเพื่อบริจาคอวัยวะของตนแก่ผู้หนึ่งผู้ใดก่อนการเสียชีวิตของตน และญาติใกล้ชิดของผู้เสียชีวิตก็ไม่มีสิทธิเช่นกัน ⁽²⁾ อย่างไรก็ตาม ความเห็นต่างของนักวิชาการในประเด็นการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะจากศพเพื่อนำไปปลูกถ่ายให้แก่ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์มิได้มีความเข้มข้นเท่ากับความจำเป็นของการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะจากผู้บริจาคที่ยังมีชีวิต เพื่อนำไปปลูกถ่ายให้แก่ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์ เป็นผลทำให้กลุ่มนักวิชาการที่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นหลังมีความเห็นว่าอนุญาตให้เปลี่ยนถ่ายอวัยวะจากศพ เพื่อนำไปปลูกถ่ายให้แก่ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์ได้ แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไข 6 ประการที่กล่าวมาแล้ว ส่วนหนึ่งจากนักวิชาการเหล่านั้น ได้แก่ ศ.ดร.สะซัน อัส-ซาซูลีย์, ดร.อับดุลเราะฮีม อัส-ซุกกะรียี และดร.อับดุลฟัตตาห์ อิดริส เป็นต้น

(1) เกาะภูเขา ฟิกฮียะฮ์ มุอาติเราะฮ์ : หน้า 373-374, ฟิกฮุล เกาะภูเขา อัญญิบียะฮ์ อัล-มุอาติเราะฮ์; ศาสตราจารย์อะลี ยูซุฟ มุฮัยยิดดีน อัลกูรอธ์ดาฮี, ศาสตราจารย์อะลี ยูซุฟ อัล-มุฮัมมะดี : หน้า 494-495

(2) พิตวา อัสซัยค์ มุฮัมมัด มุตะวัลลี อัส-ซะอ์รอวี จากวารสาร อัล-ลิวาอุล อิสลามีย อันดับที่ 266 ปีที่ 6 ค.ศ. 1987, กิตาบมินัลอะ-ลิล อิลัลยาห์; ฎอริก หะบีบ : หน้า 82-83, ดร.อับดุลเราะฮูมาน อัล-อัดวียี จากวารสารมิมบะรุลอิสลาม : หน้า 30-34, บทความเรื่องญูหน อัล-อิลมียี ฟิ ซิรออะฮ์ อัล-อะฎอ์ อันดับที่ 2 ปี ค.ศ.1992

พิจารณาแล้ว จึงมีคำวินิจฉัยว่า ตามหลักศาสนบัญญัติในภาวะปกติ ถือว่าการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของร่างกายมนุษย์ ไม่ว่าจะมนุษย์ผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตแล้วก็ตาม เป็นสิ่งต้องห้าม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องศักดิ์และสิทธิ์แห่งความเป็นมนุษย์ และรักษาเกียรติของผู้เสียชีวิต เพื่อมิให้มีการกระทำใดๆ ที่นำไปสู่การประทุษร้ายต่อศพ ยกเว้นในกรณีที่มีความจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์ หรือมีความต้องการอย่างยิ่งยวดก็อนุญาตให้กระทำการดังกล่าวนั้นได้ ตามเงื่อนไขที่ถูกกำหนดไว้โดยเคร่งครัด

ข้อชี้ขาดตามศาสนบัญญัติว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากอวัยวะของบุคคลผู้นั้นเพื่อผู้นั้นเอง

ประเด็นนี้ วินิจฉัยว่า เมื่อปรากฏว่าการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในชั้นอุกฤษฏ์ตามคำชี้ขาดของแพทย์ผู้ชำนาญการ เช่น การเปลี่ยนถ่ายเส้นเลือดปกติในร่างกายเพื่อรักษาหลอดเลือดหัวใจตีบ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวย่อมเป็นที่อนุญาต ทั้งนี้เนื่องจากการมีชีวิตรอดของผู้ป่วยขึ้นอยู่กับวิธีการรักษาดังกล่าวในทางการแพทย์และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในกรณีเมื่อปรากฏว่าการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะในร่างกายของผู้ป่วยเป็นความจำเป็นไม่ถึงชั้นอุกฤษฏ์ เช่นการเปลี่ยนถ่ายผิวหนังที่ดีและเหมาะสมจากที่หนึ่งของร่างกายไปยังอีกที่หนึ่งของร่างกายในภาวะที่ผู้ป่วยประสบเหตุไฟไหม้ เป็นต้น โดยคำวินิจฉัยนี้ถือตามทัศนะของนักนิติศาสตร์อิสลามรุ่นก่อนที่มีทัศนะว่าอนุญาตให้ตัดอวัยวะหรือชิ้นส่วนของร่างกาย เพื่อรักษาชีวิตบุคคลนั้นได้ และเป็นการขจัดอันตรายที่จะเกิดขึ้น เมื่อก่อนข้างมั่นใจได้ว่า หากไม่ตัดอวัยวะหรือชิ้นส่วนของร่างกายผู้นั้นแล้วจะเกิดอาการลุกลามหรือภาวะแทรกซ้อน จนเป็นเหตุให้ผู้นั้นเสียชีวิต ดังนั้น การเปลี่ยนถ่ายอวัยวะเพื่อรักษาผู้ป่วยให้รอดชีวิตซึ่งอวัยวะนั้นเป็นของผู้ป่วยเองจึงเป็นสิ่งที่สมควรกระทำยิ่งกว่า ⁽¹⁾

والله اعلم بالصواب

อาคิส พัทธ์คัมพล

จุฬาราชมนตรี

(1) ดร.บักร์ อบูซัยด์ อัดดีซรีห์ อัล-ญะมานีย์ วัน-นักลุ วัต-ตะอ์วีฎ อัล-อินซานีย์ มัจญ์มะฮ์ อัล-ฟิถ์ อัล-อิสลามีย์ : อันดับที 6 ภาคที 3, ดร.อัล-ญันนีย์ อัล-ซังกีฎีย์ อะห์กาม อัล-ญิรอหะฮ์ อัลญิบียะฮ์ : หน้า 223, ฟิกฮุลเกาะฎอียา อัลญิบียะฮ์ อุล-มุอาติเราะฮ์ : หน้า 489